

Göteborg
GÖTEBORG nr 15, Sandarna
Boplatssområde stenålder
Undersökningsrapport
Inv. nr. 49305
Fynderapporter 1974

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport
Nr 1973:11

Ark. Ark. Gbg. Kom.

Dnr 328/0923 10 DEC. 1975

RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STATENS HISTORISKA MUSEER
Box 5405
114 84 STOCKHOLM
Dnr 687/75

Göteborgs ark. museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

Riksantikvarieämbetet får meddela, att riksantikvarien
vid föredragning den 30 oktober 1975
har beslutat, att fynden från undersökning av boplats-
område i Sandarna 1973, Göteborg 15, Vg, utförd av
Johan Wigforss

tillföres Göteborgs ark. museum

Fynden har ~~ej~~ begärts av Eder. Fynden ej insända
av Er

~~Fynden jämte förteckning över dem kommer att översändas~~
~~genom statens historiska museer~~

Stockholm den 30 oktober 1975

För riksantikvarieämbetet

Margareta Björnstad

Margareta Björnstad

Dnr. 15/75

SANDARNA GÖTEBORG 15
BOPLATSOMRADE STENALDER

SANDARNA GÖTEBORG 15 BOPLATSOMRADE STENALDER

Strax intill den kända Sandarnaboplatsen utfördes en provundersökning med maskingrävda schakt. Intressanta svallgrusbildningar påträffades men obetydligt med flintfynd.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Del av kvarteret Stenåldersboplatsen i stadsdelen Sandarna i Göteborg.

Tidigare benämning: 23:S 150.

Grävningsorsak: Byggnad av affärsfastighet.

Grävningstid: 30-31 juli 1973.

Arbetstid i fält: 31 arkeologtimmar och 48 grov-
arbetstimmar.

Undersökt yta: Boplatsyta 4 500 kvm, undersökt med
maskingrävda schakt 140 kvm.

Platsledare: Johan Wigforss.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Den geologiska tolkningen har utarbetats i samarbete med Per Wedel vid geologiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

TOPOGRAFI

Det undersökta området är beläget ca 250 m väster om den i litteraturen väl kända mesolitiska boplatsen Sandarna (fig 1). Denna var belägen på och i en av svallgrus uppbyggd terrass på nordsidan av en bergshöjd. Undersökningsområdet utgör den västra delen av denna svallgrusterrass intill Karl Johansgatan. Mot norr och nordost vetter området mot ett större låglänt parti som vid en vattennivå av 10-25 m utgjort en havsvik.

Själva undersökningsområdet begränsas i väster av Karl Johansgatan och i söder av Lantvärnsgatan och utgörs av en brant nordsluttning och har i sina delar närmast Karl Johansgatan varit föremål för grustäkt. Mitt i området har dessutom legat ett mindre hus varför området var fullt av tegelskräp och dylikt. Nivån över havet var ca 25-32 m.

TIDIGARE FYND

Den stora Sandarnaboplatsen undersöktes 1930 och 1942 och har utförligt behandlats inte minst i geologiskt hänseende (not 1). Det mycket stora materialet härrör från skilda bosättningar och påträffades under en strandvall med svallgrus (=Sandarna undre d v s fynden från det s k centrala kulturskiktet). Dessutom fanns fynd inlagrade i strandvallen och slutligen fanns ett kulturlager

på strandvallen. Sandarnaboplatsens fyndmaterial anses således sträcka sig från 7 000-talet f Kr och långt in i neolitisk tid. Med den i litteraturen omnämnda Sandarnakulturen avses dock Sandarna undre. 1965 gjordes en mindre undersökning av ett parti alldeles sydväst om Fixfabriken varvid bl a gjordes fynd av en hullingspets (boplatsens gamla beteckning Sök nr 23, fig 1, not 2). Båda de här nämnda boplatserna inklusive den nu undersökta har fornlämningsnummer Göteborg 15 (fig 1).

De fynd som föranledde föreliggande undersökning kommer emellertid från ett parti ca 250 m väster om den stora Sandarnaboplatsen och härrör från schaktningar för en fabrik. Det inkom till museet i olika omgångar 1959. Fynden hopsamlades bl a av skolbarn. Ifrågavarande fabrik ligger alldeles norr om undersökningsområdet. Lägesuppgifterna för fynden är "I sandarnaområdets nordvästligaste del mot Karl Johansgatan, väster om den där belägna fabriken och närbelägna bostadsbebyggelsen på sluttningen". Fynden som förvaras i GAM har inv nr 83585 och 83615. I detta material finns bl a knutor och kärnor (däribland handtagkärnor och övriga mikrospånkärnor), mikrospån, skrapor, knackstenar jämt ca 2 000 avslag och avfall. Endast en obetydlig del av fynden är svallade. En del av materialet är av lihultkaraktär d v s yngre än ca 5 000 f Kr.

ARBETSBEKRIVNING

Främsta syftet med provundersökningen var att ta reda på om även denna del av Sandarnahöjdens sluttning innehöll svallgrus med inlagrade fynd. För den skull anlätades en grävmaskin som med skopa grävde schakt i nord-sydlig riktning tvärs genom sluttningen. Intill Karl Johansgatan gjordes två gropar med maskinen. Den uppgrävda jorden genomgicks med skyfflar stickprovsvis på olika nivåer främst längs schakt 1. Den utförda profilskissen gjordes ej i skala. Däremot avvägdes en del viktigare punkter i profilen. Dessa avvägningar gjordes från en av stadens fixpunkter belägen söderut vid Karl Johansgatan. Alla nivå-siffror på fig 2 och 3 är i förhållande till stadens nollplan vilket ligger 10,137 m under medelvattennivån.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER OCH TOLKNING (fig 2 och 3)

S c h a k t 1: I botten längs hela schaktet fanns lera. Största schaktdjupet var i den högsta delen i söder där leran var minst 1,10 m tjock. Denna lera tolkas som sen-glacial och möjligen avsatt under ett tidigt skede av den sen-glaciala regressionen. Över leran följer en regressions-sand som var upp till 0,8 m tjock. Sanden tunnare ut neråt men finns ca 2-3 m nedanför den punkt där

svallgruset kilar ut. Någon skiktning i denna sand kunde ej iakttagas. Svallgruset var mäktigast i norra delen av schaktet där det var upp till 0,4 m tjockt. I denna del fanns emellertid recent fyllnadsmaterial varför delar av svallgruset tidigare kan ha schaktats bort. Svallgruset var mycket stentigt och stenarna var kraftigt rundslipade. Mot söder bestod emellertid svallgruset av allt mindre partiklar så att det längst i söder endast var små centimeterstora stenar. Svallgruset har troligen avsatts under den postglaciala transgressionen upp till dess maximum som inom området beräknats till ca 25 m över havet. Svallgrusets högsta punkt ligger emellertid på 28,2 m d v s en avsevärt högre nivå. Detta kan inte utan vidare tagas som ett mått på transgressionens högsta nivå, då en stormperiod dels kan höja vattennivån kanske 1-2 m dels kan vågorna påverka nivåer flera meter ovanför själva havsytan (not 3). En tolkning av svallgruset som avsatts under transgressionen förutsätter emellertid att sanden som överlagrar svallgruset senare dragits ner över detta genom erosion från slänten ovanför. En annan teoretisk möjlighet är att gruset avsatts under den senglaciala regressionen och ansamlats just här på grund av de topografiska förhållandena. Denna hypotes kan sägas få stöd av det faktum att svallgruset helt saknade naturlig flinta.

S c h a k t 2 o c h 3: I båda dessa schakt fanns i botten lera och över detta svallgrus som i sin tur täcktes av matjord eller recenta fyllnadsmassor. I norra ändan av schakt 2 var svallgruset ca 1 m tjockt.

De på fig 2 angivna nivå-siffrorna för schakt 2 och 3 avser alla markytan.

Stora delar av området mellan schakt 1 och Karl Johansgatan visade sig ha utgjort område för sandtäkt som sedan fyllts igen med dittransporterade schaktmassor.

49305

Fyndtabell

Fynd nr	Grävn. enhet	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap		
		st	gr	st	gr	art	st	gr
1	Sch 1	1	40	1	5	Kärna	1	57
2	Sch 2			1	104			
Summa		1	40	2	109		1	

:1-3
:4

FYNDEN

Endast få fynd påträffades. Fynd 1 i vilket ingår en enpolig runtom slagen kärna och ett avslag påträffades i de uppgrävda schaktmassorna längst i norr vid schakt 1. I botten av svallgruset i schakt 2 påträffades fynd 2, ett flintstycke som möjligen är slaget. Kärnan kan troligen dateras till mesolitisk

tid. Inga andra fynd inte ens naturlig flinta iakttogs ej heller kulturlager eller andra bopättningsspår.

SAMMANFATTNING

Den registrerade bopplatsen var belägen endast ca 250 m väster om den kända och publicerade mesolitiska över- och inlagrade bopplatsen vid Sandarna i Göteborg (fig 1, not 1). Undersökningen utfördes med hjälp av långa maskingrävda schakt (fig 2) som visade att på området fanns svallgrus (fig 3), vilket möjligen utgjorde samma bildning som på den stora bopplatsen. Det nu undersökta området var emellertid fyndtomt så när som på en kärna och ett avslag. Kärnan kan troligen dateras till mesolitisk tid.

SUMMARY

The recorded settlement was situated only c. 250 m to the west of the well-known and published overstratified and embedded settlement from the Mesolithic period at Sandarna in Gothenburg (fig. 1, note 1). The investigation was carried out by means of mechanically dug long trenches (fig. 2) which showed that wave-washed gravel (fig. 3), possibly part of the same formation as that found in the large settlement occurred in the area. The recently excavated area lacked finds completely, however, apart from one core and one waste flake. The core can probably be dated to the Mesolithic period.

Johan Wigforss

Noter:

- 1) Alin, J., Niklasson, N., Thomasson, H. Stenåldersbopplatsen på Sandarna vid Göteborg. Göteborg 1934.
1942 års undersökning se rapport i GAM:s arkiv.
- 2) Rapport av Carl Cullberg i GAM och ATA.
- 3) Johansson, B. Geologiska iakttagelser vid 12:S 79. Exkurs 5 i Fyndrapporter 1970:2. Göteborg 1970, sid 794.

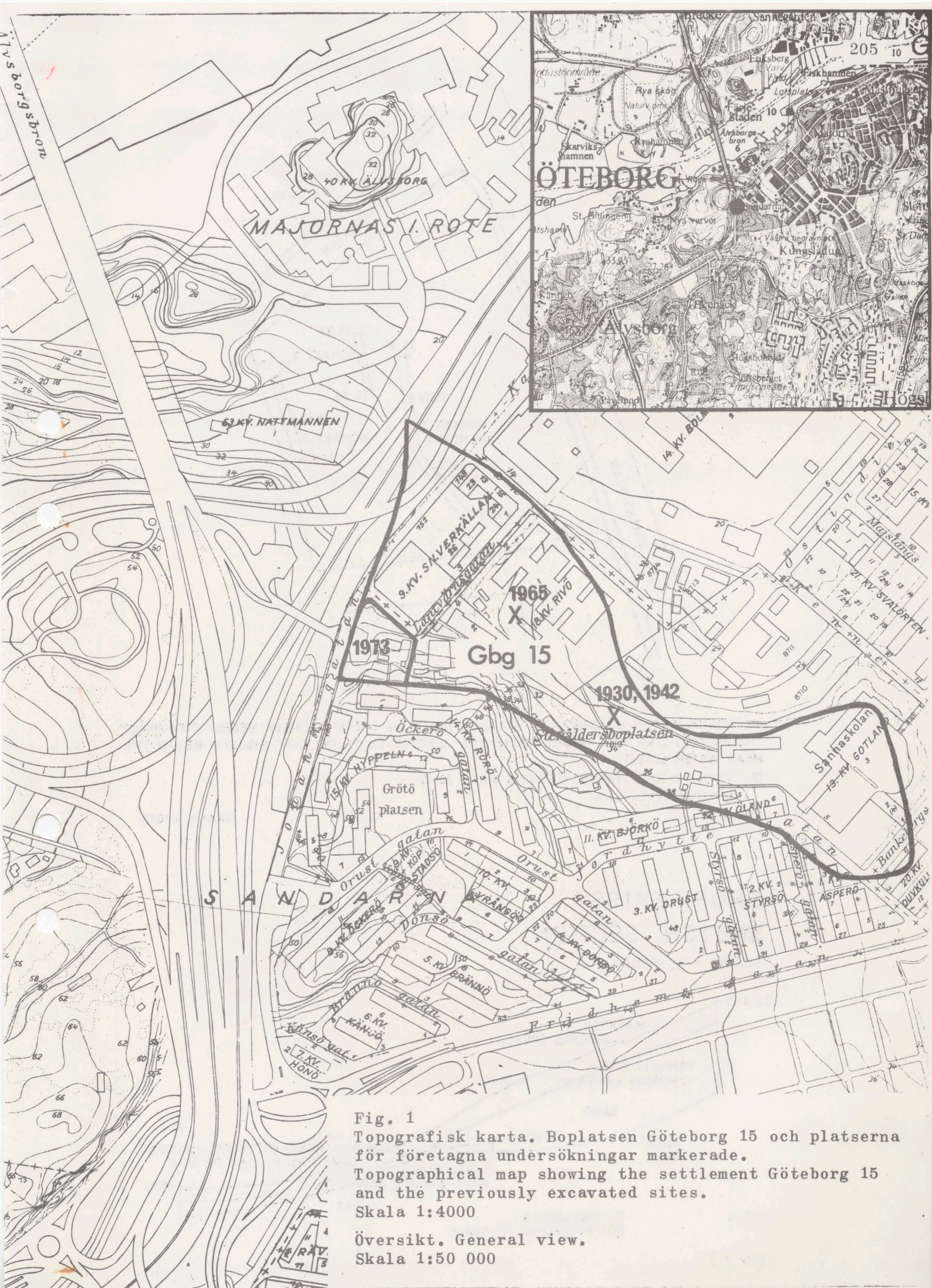
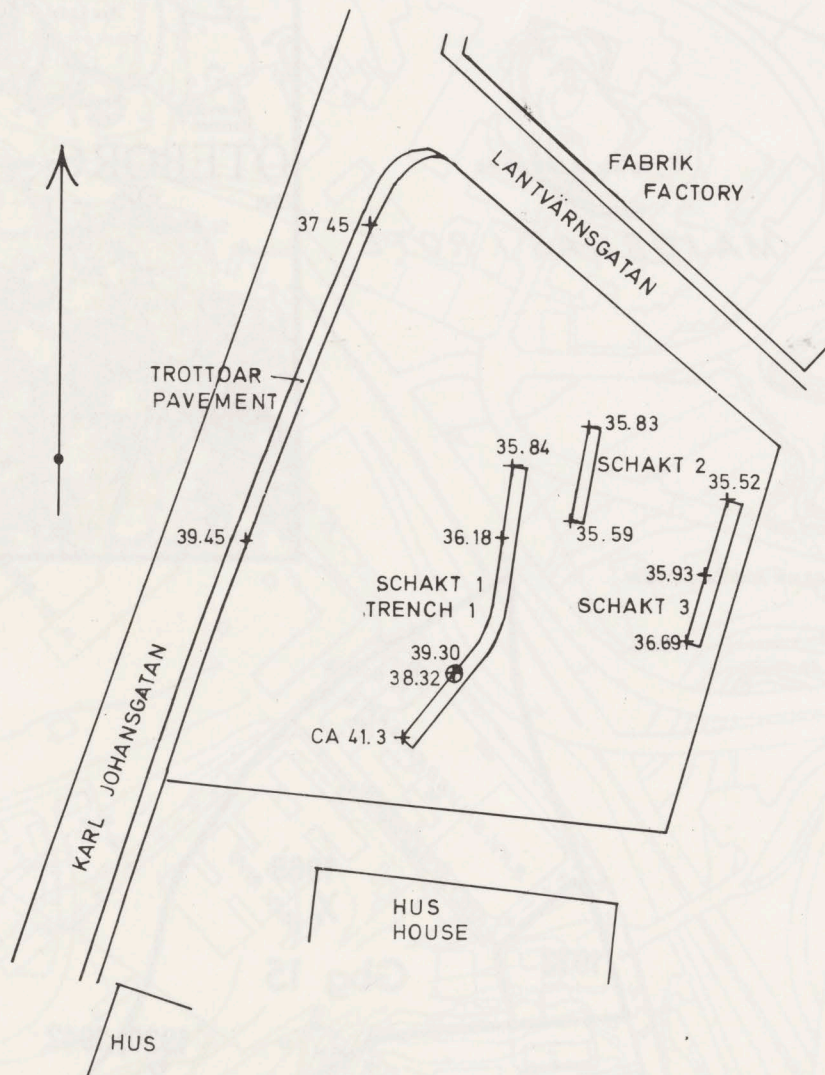

Fig. 1
 Topografisk karta. Boplatsen Göteborg 15 och platserna
 för företagna undersökningar markerade.
 Topographical map showing the settlement Göteborg 15
 and the previously excavated sites.
 Skala 1:4000
 Översikt. General view.
 Skala 1:50 000

Gö 15 PLAN

SIFFRORNA ANGER HÖJDEN ÖVER STADENS NOLLPLAN (=10.137 M UNDER MEDELVATTENNIVÅN)
 THE FIGURES GIVE THE HEIGHT ABOVE THE ZERO LEVEL OF THE CITY (=10.137 M BELOW THE
 MEAN WATER LEVEL)

⊕ YTAN 39.30 TRANSGRESSIONS MAX. 38.32
 GROUND LEVEL 39.30

FIG 2

SKALA 1:1000

PROFILSKISS SKETCH SECTION

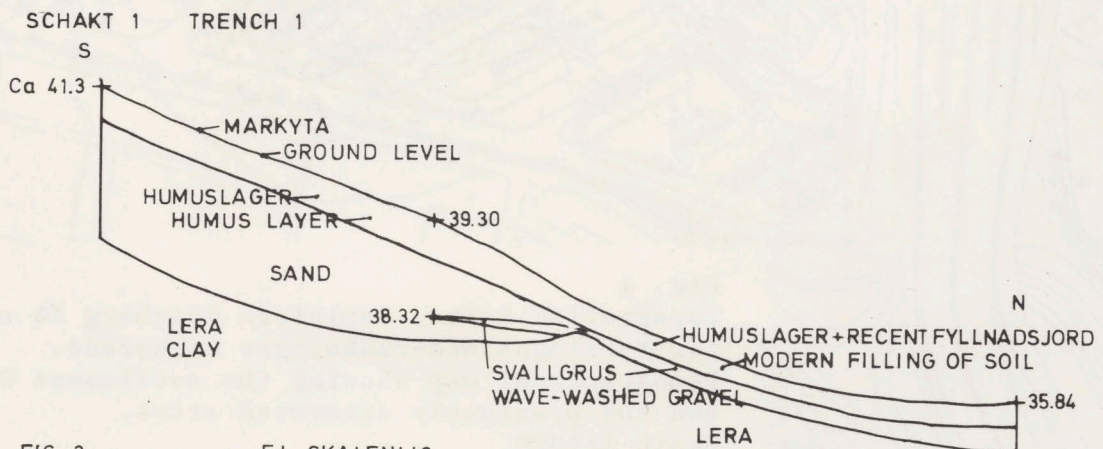

FIG 3

EJ SKALENLIG
 NOT ACCORDING TO SCALE

FIG 2-3